

Progresivni konzervativizam Davida Camerona

Kako karijera u odnosima s javnošću pridonosi pobjedi na izborima

Danijela Dolenc

Konzervativna stranka je u
kampanji na izborima 2010.
napravila *makeover*, inspiriran
Blairovim potezom uoči pobjede
laburista na izborima 1997.

Rezultate nedavnih parlamentarnih izbora u Velikoj Britaniji precizno je sažeo Jonathan Raban u posljednjem broju *New York Review of Books*:¹ Gordon Brown je zaslužio da ode, ali David Cameron nije zaslužio da pobijedi. S kakvim je idejama i rješenjima David Cameron ipak dobio izbore? U jednom govoru početkom godine Cameron je izjavio: "Mi smo progresivni konzervativci. Naš je cilj pravednija, sigurnija i zelenija zemlja koja stvara jednake mogućnosti".² Neobično, jer su to programski ciljevi koji, u najmanju ruku, zvuče kao da dolaze iz kruga socijaldemokrata.

Govor u neprofitnoj organizaciji TED,³ održan u veljači ove godine, Cameron je počeo ispričavši vic u kojemu je usporedio političare sa štakorima u kojemu su štakori prošli bolje od političara. Dok je izlagao svoj politički program, iza njega na slajdu prikazani su bili stisnuta šaka i slogan "moć narodu". U govoru je rekao da građanima treba dati više moći, kontrole i veće mogućnosti da biraju što i kako država treba raditi. S obzirom na dosege suvremene informatičke tehnologije, smatra Cameron, danas je moguće mnogo transparentnije, odgovornije i inkluzivnije odlučivanje u kojemu će građani imati mnogo veći utjecaj, a time i izgleda da stvaraju bolje društvo. Javne politike treba temeljiti na znanstvenim spoznajama o ljudskoj prirodi. Dok je moderna era državne vladavine bila obilježena dobom birokracije, informatička revolucija stvara postbirokratsko doba u kojemu se kontrola raznih aspekata svakodnevice vraća u ruke građana. To vodi k prenošenju stvarne moći u ruke naroda, za što se zauzima i Konzervativna stranka.

Govor pred publikom u TED-u bio je neka vrsta sondiranja terena i početak kampanje konzervativaca za parlamentarne izbore koji su održani 6. svibnja 2010. U kampanji je glavni moto bio "veliko društvo" posredstvom kojega su plasirane ideje o

Danijela Dolenc, znanstvena novakinja na Odsjeku za komparativnu politiku Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu. Polaznica doktorskog studija u Centru za komparativne i međunarodne studije Švicarskoga federalnog instituta. E-mail: danijela.dolenc@eup.gess.ethz.ch

tome kako moć treba vratiti narodu, te kako je narod nositelj suverenosti i krajnja instancija vlasti. Političari su sluge, a narod je gospodar, govorio je Cameron u brojnim javnim nastupima tijekom kampanje.⁴ Građani trebaju imati utjecaja na to kako radi njihova lokalna škola, birati liječnike u sustavu javnog zdravstva na temelju javno dostupnih podataka o njihovoj uspješnosti i biti uključeni u programe usavršavanja kako bi lakše sudjelovali na tržištu rada.

Sve u svemu, platforma Konzervativne stranke za izbore 2010. sadržavala je neke začuđujuće elemente. Naglasak nije bio na ekonomiji ili međunarodnim odnosima, nego na domaćim pitanjima iz svakodnevnog života građana, ponajprije iz zdravstva i školstva. Nisu se isticale konzervativne obiteljske vrijednosti i čuvanje privatnosti, nego građanske dužnosti, demokracija i činjenica da informacijska tehnologija mijenja društvo i političke odnose na dobrobit pojedinaca. Glavne krilatice kampanje "veliko društvo" i "moć narodu" zvuče gotovo subverzivno za pravog konzervativca. O čemu je riječ? Konzervativna stranka je u kampanji na izborima 2010. napravila *makeover*, inspiriran Blairovim potezom uoči pobjede laburista na izborima 1997.

Konzervativni *makeover*

Unutar britanskoga većinskog izbornog sustava obje velike stranke koje se bore za vlast teže k centru i nastoje pridobiti birače centra, kao što je u svojoj klasičnoj studiji *An Economic Theory of Democracy* (1957) pokazao Anthony Downs. U takvoj konstelaciji igre ne treba se obraćati onima koji su se već "preobratali", odnosno ne treba se previše fokusirati na tumačenje svojih politika simpatizerima, nego napor valja usmjeriti na "parkiranje" vlastitog programa tako da bude primamljiv neodlučnima, slabo informiranim i nezainteresiranim biračima u sredini političkog spektra, te ponekoj skupini koja je razočarana djelovanjem vlastite stranke. Blairov pobjednički recept – koji su pomno razradili mnogi, među njima i ugledni profesor Anthony Giddens, autor *Trećeg puta* – zasnivao se na prihvaćanju koncepta tržišta i pokušaju da se pokaže kako je on kompatibilan s temeljima laburističke (socijaldemokratske) platforme. Politika "trećeg puta" kanila je, na neki način, nadići podjelu na lijeve i desne politike,⁵ odnosno preformulirati ideologiju i politiku socijaldemokracije u dobu u kojemu ekonomska globalizacija nije, navodno, samo neupitna, nego je i ishodište svake politike.⁶ I dok je retorički bilo moguće spojiti ekonomsku efikasnost i društvenu jednakost, praksa je pokazala da doktrina koja polazi od ekonomskih zadanosti neizbježno daje prednost ekonomskim odnosima. Društvene vrijednosti jednakosti i solidarnosti u politici "trećeg puta" transformirane su u "društvenu uključenost", odnosno u niz argumenata o tome kako je bitno neproduktivne segmente stanovništva, dakle siromašne i ostale rizične skupine, uključiti u tržište rada da bi se povećala opća produktivnost. Načela koja su inicijalno bila socijaldemokratske vrijednosti *per se*, u politici "trećeg puta" postala su sekundarna: u nepravdne društvene odnose intervenira se zbog ekonomske produktivnosti, a ne zato da bi se ispravile društvene nepravde. Laburisti su stoga zaslužili da odu s vlasti, kao što je ustvrdio Jonathan Raban, jer je politika "trećeg puta" zapravo iznevjerila socijaldemokratska načela.

No, što su ponudili konzervativci? Je li doista riječ o "istoj robi u drukčijoj ambalaži"? U izbornoj strategiji doista ima bitnih sličnosti s laburistima s kraja devedesetih godina. Za potrebe izborne kampanje Konzervativne stranke već je početkom 2009. ugledni britanski centar za javne politike Demos počeo razradi-

vati plaformu pod nazivom "Progressivni konzervativizam".⁷ Kad je pokrenut taj Demosov projekt Cameron je izjavio kako pojam "progressivno" znači pravednije, jednakije, zelenije i sigurnije društvo, te da su to ideje koje konzervativci dijele s laburistima i liberalima.

Cameron je shvatio da dio birača torijevce doživljava kao "gadne kapitaliste" i odlučio prepakirati ideje svoje stranke u simpatične poruke o velikom društvu koje je zeleno i pravedno

Poput politike "trećeg puta", i doktrina "progressivnog konzervativizma" ima svoje ideologe. Među slavnijima je svakako John Gray, kao i Giddens, profesor sa London School of Economics. No, najveći utjecaj na kampanju imao je Phillip Blond, teolog, čiji su tekstovi zapeli za oko Cameronu, i kojemu je povjereni da vodi projekt "progressivnog konzervativizma" u Demosu. Blond je nedavno objavio knjigu *Crveni torijevac: kako su ljevica i desnica slomile Britaniju i kako je možemo opet sastaviti*.⁸ Koncept "crvenog torijevca" povijesno potječe iz kanadske konzervativne političke filozofije, a suvremeni se oblik razlikuje od tradicionalnoga po tome što oponira ekonomskoj oligarhiji neoliberalizma idejom kapitalizma zasnovana na tradicionalnim vrijednostima i ekonomskom djelovanju "malih igrača". Prema Blondovu mišljenju, ljevica i desnica podjednako su odgovorne što je britansko društvo kolabiralo. I laburističke šezdesete i konzervativne osamdesete godine temeljile su se na liberalnim individualističkim vrijednostima, te su zajedno proizvele društvo koje nema nikakvu ideju općeg dobra, nego ga na okupu drže anonimne snage tržišta i represivna moć države.⁹ Prema Blondu, 1979. godina označila je kraj države blagostanja, dok će 2010. označiti kraj tržišne države. Ostavimo li po strani analizu njegove pozicije, činjenica što Blond Veliku Britaniju nakon 13 godina vladavine laburista naziva tržišnom državom (*market state*) vrlo je prigodan epitaf politici "trećeg puta"

Ukratko, osnovna je sličnost između laburističke platforme 1997. i torijevske platforme 2010. to što obje deklarativno nadilaze podijeljenost na politike ljevice i desnice, te što su utemeljene na akademski razrađenim teorijskim konceptima koji nastoje pokazati da je spajanje lijevih i desnih ideja moguće, poželjno i progressivno. No, tu sličnosti prestaju, a u prvi plan izbija ključna razlika: dok je laburistička blerovska politika predstavljala stvarni politički zaokret u korist tržišne regulacije javnih politika, konzervativci su samo malo ušminkali retoriku. Blond nije Giddens. Laburistički hibridni koncept "trećeg puta" bio je rezultat stvarnog pomaka u dominantnoj paradigmi vremena o tome na koji se način prožimaju ekonomski i politički odnosi, dok je torijevska doktrina zasad ostala ponajprije *spin*. Cameron je prije karijere parlamentarnog zastupnika bio stručnjak za korporativne odnose s javnošću. Kao pravi profesionalac u odnosima s javnošću, shvatio je da dio birača torijevce doživljava kao "gadne kapitaliste" i odlučio prepakirati ideje svoje stranke u simpatične poruke o velikom društvu koje je zeleno i pravedno.

No, da će politička praksa nove vlade biti prepoznatljivo torijevska, vidljivo je već iz njezinih prvih poteza. Prema profesoru

Johnu Hillsu,¹⁰ usvojeni proračun pridonijet će tome da građani s nižim primanjima dođu u još teži socijalni položaj. Sama činjenica da se smanjenje dvije trećine deficita želi postići smanjivanjem državne potrošnje jasno signalizira da će siromašnija polovica stanovništva biti pogođenija. Naime, javna je potrošnja mnogo važnija za stanovništvo slabijega imovinskog statusa, te se proračun stoga ne može nazvati progresivnim. Istodobno, planirana rigorozna fiskalna disciplina ide u prilog velikim igračima u Cityju.

Dok je Blairova praksa otišla desnije od hibridne retorike "trećeg puta", Cameronova je retorika prozirna maska, jer konzervativci ostaju vjerni temeljnim torijevskim načelima. Bliskost Camerona torijevskoj matici dobro ilustrira poznati govor Margaret Thatcher iz davne 1968. godine.¹¹ Kao i Cameron u predavanju na TED-u, i ona je tada svoje predavanje počela anegdotama i citatima iz književnih djela u kojima se kritiziraju političari. Potom je kazala što ne valja u ondašnjoj laburističkoj vladi i iznijela svoje ideje o promjeni politike. Njezina ideja o važnosti uključenosti građana u politiku gotovo je identična Cameronovoj. I ona je tvrdila da se građani moraju više uključiti u politiku kako bi se smanjile ovlasti države i suzila područja na kojima ona donosi odluke. Tvrdila je, nadalje, da se obični građani osjećaju nevažnima, da stječu dojam kako je sve postalo previše organizirano, standardizirano i birokratizirano, te da nema više prostora za pojedinca, njegove talente, zahtjeve i želje. "Ono što nam je potrebno", rekla je Thatcher, "mnogo je veći udio osobne odgovornosti i donošenja odluka, mnogo više neovisnosti o državi te, usporedno s time, smanjivanje uloge države". U programskom manifestu stranke iz 1979. Thatcher je ustvrdila da politika treba djelovati u skladu s ljudskom prirodom, pomažući ljudima da pomognu sami sebi. Tek se tako može stvoriti nacija koja se temelji na samostalnosti i samouvjernosti njezinih pojedinačnih pripadnika, što je preduvjet svakog uspjeha.¹²

Sličnosti s Cameronovim govorom u TED-u tolike su da je lako zamisliti kako je sadašnji vođa torijevaca tražio inspiraciju za svoje nastupe čitajući govore Thatcherove. Uz sav spin što su ga proizveli Demos, Blond i ostali prigodni modernizatori sadašnje retorike, Margaret Thatcher ostala je idejni *spiritus movens* Konzervativne stranke. Već se iz te činjenice naslućuje što se može očekivati od britanske politike u narednom razdoblju.

Bilješke

- 1 *The New York Review Of Books*, 15. lipnja 2010., dostupno na mrežnim stranicama: <http://www.nybooks.com/>
- 2 *The Independent*, 4. siječnja 2010, dostupno na mrežnoj stranici: <http://www.independent.co.uk/opinion/commentators/david-cameron-progressive-conservatism-will-mean-a-fairer-greener-society-1856804.html>
- 3 Neprofitna organizacija TED: Ideas Worth Spreading; više informacija dostupno na: <http://www.ted.com>
- 4 Ključni govori i poruke iz izborne kampanje mogu se pogledati na YouTube stranici Konzervativne stranke: <http://www.youtube.com/user/webcameronuk>
- 5 Jedna od Giddensovih knjiga naslovljena je *Beyond Left and Right*, 1994, Stanford University Press
- 6 Podrobniji kritički osvrt na politiku *Trećeg puta* nudi Alex Callinicos u svojoj knjizi *Against the Third Way*, 2001, London, Polity.
- 7 Projekt "progresivnog konzervativizma" dostupan je na mrežnim stranicama centra za javne politike Demos: <http://www.demos.co.uk/projects/progressiveconservatism>
- 8 Phillip Blond, *How Left and Right Have Broken Britain and How We Can Fix It*, 2010, London, Faber i Faber.
- 9 Recenzija knjige iz pera Johna Graya, *The Independent*, 2. travnja 2010, dostupno na: <http://www.independent.co.uk/arts-entertainment/books/reviews/red-tory-by-phillip-blond-1933475.html>
- 10 Blog stranice London School of Economics koje donose recentne analize političkih zbivanja u Velikoj Britaniji: <http://blogs.lse.ac.uk/politicsandpolicy/>
- 11 Fundacija Margaret Thatcher, digitalna arhiva govora i izjava, dostupno na mrežnim stranicama <http://www.margaretthatcher.org>
- 12 Program Konzervativne stranke za izbore 1979, kada je Margaret Thatcher došla na vlast: <http://www.politicsresources.net/area/uk/man/con79.htm>